

ΒΡΑΧΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ SHORT COMMUNICATION

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2023, 40(2):278–280
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2023, 40(2):278–280

Περιγεννητικός θάνατος και πένθος Η αόρατη νόσος

Μ. Παπαλαμπροπούλου,¹ Δ. Μιχαήλ,²
Σ. Γκιαούρη,³ Δ. Παπουτσή⁴

¹Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Σχολή Κοινωνικών
και Ανθρωπιστικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Δυτικής
Μακεδονίας, Φλώρινα

²Τμήμα Επικοινωνίας και Ψηφιακών Μέσων, Σχολή
Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Καστοριά

³Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Σχολή Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

⁴Τμήμα Μαιευτικής, Σχολή Επιστημών Υγείας,
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Πτολεμαΐδα

Perinatal loss and bereavement

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου: Αόρατο πένθος, Δικαίωμα στο πένθος,
Κοινωνική αναγνώριση, Περιγεννητικό
πένθος, Περιγεννητικός θάνατος

Με τον όρο περιγεννητική απώλεια ορίζεται η αυτόματη ή εκλεκτική διακοπή της κύησης από τη στιγμή της σύλληψης και κατά τη διάρκεια της κύησης μέχρι και 28 ημέρες από τη γέννηση του νεογνού.¹ Η εμπειρία μιας περιγεννητικής απώλειας είναι δυστυχώς αρκετά διαδεδομένη. Περίπου το 15–20% των γυναικών που διανύουν το πρώτο τρίμηνο της εγκυμοσύνης βιώνουν τη συνθήκη του περιγεννητικού θανάτου, με τη συνολική συχνότητα εμφάνισης του φαινομένου να κυμαίνεται στο 15–27% για τις γυναίκες ηλικίας 25–29 ετών. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται σε 75% για τις γυναίκες >45 ετών. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), >130 εκατομμύρια παιδιά γεννώνται ετησίως και περίπου 6,3 εκατομμύρια

περιγεννητικοί θάνατοι σημειώνονται ανά έτος. Στο Ηνωμένο Βασίλειο η περιγεννητική απώλεια ανέρχεται στις 8,1 ανά 1.000 γεννήσεις και στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) στις 9,5 ανά 1.000 γεννήσεις.²

Παρ' ότι οι στατιστικές δείχνουν πως οι περιγεννητικοί θάνατοι προσεγγίζουν τις 7.300 περιπτώσεις την ημέρα σε παγκόσμιο επίπεδο, η έλλειψη αναγνώρισης του εν λόγω ζητήματος ως εξαιρετικά σημαντικού συντελεί στην αντίληψη ότι οι θάνατοι αυτών των βρεφών δεν θεωρούνται σημαντικοί, γι' αυτό και ονομάζονται συχνά «αόρατοι θάνατοι»,³ προσδίδοντας έτσι το χαρακτηριστικό της «αορατότητας» και στο πένθος που ακολουθεί. Παρ' όλο που περίπου 6,3 εκατομμύρια περιγεννητικοί θάνατοι συμβαίνουν κάθε έτος σύμφωνα με τον ΠΟΥ,⁴ πολλοί γονείς οι οποίοι βιώνουν την περιγεννητική απώλεια αισθάνονται ότι δεν έχουν δικαίωμα να εξωτερικεύσουν τα συναισθήματα της απώλειας, σε αντίθεση με όσους βιώνουν το πένθος των κοινωνικά αναγνωρισμένων θανάτων.⁵

Το περιγεννητικό πένθος λαμβάνει μια διαφορετική διάσταση από το πένθος που ακολουθεί την απώλεια ενός ηλικιωμένου γονέα ή ενός συντρόφου. Ορίζεται ως το πένθος που βιώνουν οι γονείς μετά τον θάνατο ενός εμβρύου κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, του τοκετού ή κατά τον πρώτο μήνα της ζωής του και περιλαμβάνει την αυτόματη αποβολή, την έκτοπη κύηση, την εκούσια διακοπή της κύησης και τον νεογνικό θάνατο.⁶ Το περιγεννητικό πένθος είναι μια διαρκής διαδικασία, πολύπλοκη και ατομική. Ο θρήνος μπορεί να είναι έντονος, περιπλεγμένος και παρατεταμένος και να παρουσιάζεται με πολλούς τρόπους στη συναισθηματική κατάσταση σε μακροχρόνια βάση.⁷ Έχει διαπιστωθεί ότι οι μητέρες που είχαν επενδύσει περισσότερο συναισθηματικά στην εγκυμοσύνη τους, για παράδειγμα εκείνες οι οποίες είχαν επιλέξει το όνομα του μωρού ή προμηθεύτηκαν είδη για το μωρό, παρουσίασαν εντονότερη και πιο παρατεταμένη θλίψη, ενώ οι γυναίκες που αισθάνθηκαν το έμβρυο να κινείται μέσα τους βίωσαν τη θλίψη και το πένθος για την απώλεια ακόμη εντονότερα.⁸

Το πένθος που ακολουθεί μια αποβολή ή τον θάνατο

ενός βρέφους είναι πολύ πιθανόν να μην αναγνωριστεί, αφού μόνο οι γονείς μπορεί να ήλθαν σε οπτική επαφή με το έμβρυο, να αισθάνθηκαν τις κινήσεις του και να το είδαν στο υπερηχογράφημα.⁹ Οι γονείς που πενθούν δυσκολεύονται να συμφιλιώσουν τα έντονα συναισθήματα με την έλλειψη της κοινωνικής αναγνώρισης αυτού του πένθους.¹⁰ Ίσως το γεγονός ότι μόνο οι γονείς είχαν προλάβει να δημιουργήσουν δεσμό με το έμβρυο ή το βρέφος να μην τους αναγνωρίζει το δικαίωμα να εκφραστούν και να υποστηριχθούν κοινωνικά.¹¹ Το πρόβλημα της μη κοινωνικής αναγνώρισης είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα του περιγεννητικού πένθους. Οι έρευνες σε γυναίκες με περιγεννητικό πένθος δείχνουν την ανάγκη της ψυχικής και της κοινωνικής αναγνώρισής του, της αναγνώρισης της ύπαρξης του αγέννητου παιδιού, του θανάτου του και του δικαιώματός τους να πενθήσουν γι' αυτό και να λάβουν την αντίστοιχη φροντίδα.¹² Οι πραγματικές διαστάσεις της θλίψης μετά την περιγεννητική απώλεια επιβεβαιώνεται από έρευνες που αναφέρουν ότι ποσοστό 20–30% των γυναικών παρουσιάζουν επιδείνωση της υγείας και της ψυχολογικής τους κατάστασης μετά την απώλεια.¹³ Συναισθήματα ντροπής, θλίψης, ενοχών, θυμού και προσωπικής ματαίωσης φαίνεται να συνοδεύουν την περιγεννητική απώλεια.

Η περιγεννητική απώλεια συνιστά μια εξαιρετικά δύσκολη εμπειρία με σημαντικό αντίκτυπο στην ψυχολογική και στη σωματική ευημερία των γυναικών.¹⁴ Σε αντίθεση με τη μεγάλη συχνότητα του βιώματος της περιγεννητικής και της εμβρυϊκής απώλειας, υπάρχει ένα σημαντικό κενό στην παγκόσμια ερευνητική κοινότητα, καθώς οι σχετικές έρευνες είναι λίγες. Το αποτέλεσμα του περιορισμένου αριθμού μελετών σχετικά με την υποστήριξη και τη φροντίδα που χρειάζεται να δεχθούν οι γυναίκες μετά τον περιγεννητικό θάνατο είναι η αδυναμία δημιουργίας κατευθυντήριων συστάσεων για τη διαχείριση της περιγεννητικής και της εμβρυϊκής απώλειας, την πρόληψη της εμφάνισης ψυχικών διαταραχών, αλλά και την προαγωγή της ευημερίας των γυναικών που έχουν βιώσει την περιγεννητική απώλεια. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις γυναίκες να ανακουφιστεί η συναισθηματική και η ηθική ανάγκη τους για κοινωνική αναγνώριση τόσο του αγέννητου παιδιού τους όσο του θανάτου του και του περιγεννητικού πένθους τους. Η αναγνώριση και η αποδοχή της περιγεννητικής απώλειας των γυναικών αποτελεί το βασικότερο στάδιο στην αντιμετώπιση του περιγεννητικού πένθους και εδώ αναδεικνύεται ο ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος των επαγγελματιών υγείας όσον αφορά στη συμβολή τους σε αυτό.¹⁵

ABSTRACT

Perinatal loss and bereavement

M. PAPALAMPROPOULOU,¹ D. MICHAIL,²
S. GIAOURI,³ D. PAPOUTSIS⁴

¹Department of Early Childhood Education, School of Social Sciences and Humanities, University of Western Macedonia, Florina, ²Department of Communication and Digital Media, School of Social Sciences and Humanities, University of Western Macedonia, Kastoria, ³Department of Primary Education, School of Social Sciences and Humanities, University of Western Macedonia, Florina, ⁴Department of Midwifery, School of Healthcare Sciences, University of Western Macedonia, Ptolemaida, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2023, 40(2):278–280

Perinatal loss has a significant effect on the psychosynthesis of the mother. Such a loss is associated with future psychological complications and represents a key risk factor for the appearance of depressive symptoms. Even though, according to the World Health Organization, approximately 6.3 million perinatal deaths occur per year, many parents who experience a perinatal loss feel they have no right to express the feeling of loss and grief, unlike those who mourn for socially recognized deaths. The recognition and acceptance of women's perinatal loss constitutes the main stage of dealing with perinatal bereavement and, in this condition, healthcare scientists take a center stage to contribute.

Key words: Invisible grief, Perinatal bereavement, Perinatal death, Social acceptance, The right to grieve

Βιβλιογραφία

- WOODS JR Jr, WOODS JLE. *Loss during pregnancy or in the newborn period*. 1st ed. AJ Jannetti, Springdale, AR, 1997:8–12
- MANIATELLI E, ZERVAS Y, HALVATSIOTIS P, TSARTSARA E, TZAVARA C, BRIANA DD ET AL. Translation and validation of the Perinatal Grief Scale in a sample of Greek women with perinatal loss during the 1st and 2nd trimester of pregnancy. *J Matern Fetal Neonatal Med* 2018, 31:47–52
- DOKA JK. *Disenfranchised grief: Recognizing hidden sorrow*. Lexington Books, Lexington, Mass, 1989:22–35
- BECK S, WOJDYLA D, SAY L, BERTAN AP, MERIALDI M, REQUEJO JH ET AL. The worldwide incidence of preterm birth: A systematic review of maternal mortality and morbidity. *Bull World Health*

- Organ* 2010, 88:31–38
5. LANG A, FLEISZER AR, DUHAMEL F, SWORD W, GILBERT KR, CORSINI-MUNT S. Perinatal loss and parental grief: The challenge of ambiguity and disenfranchised grief. *Omega (Westport)* 2011, 63:183–196
  6. McSPEDDEN M. Perinatal grief: Complicated or what? An analysis of the symptoms of perinatal grief in two samples of bereaved mothers in Australia. Thesis. Faculty of Science, School of Psychology, The University of Sydney, Sydney, 2014. Available at: <https://ses.library.usyd.edu.au/handle/2123/12217>
  7. CORDELL AS, THOMAS N. Perinatal loss: Intensity and duration of emotional recovery. *Omega (Westport)* 1997, 35:243–260
  8. RITSHER JB, NEUGEBAUER R. Perinatal Bereavement Grief Scale: Distinguishing grief from depression following miscarriage. *Assessment* 2002, 9:31–40
  9. CAPITULO KL. Evidence for healing interventions with perinatal bereavement. *MCN Am J Matern Child Nurs* 2005, 30:389–396
  10. LEON IG. Helping families cope with perinatal loss. *Glob Libr Women's Med* 2008; doi 10.3843/GLOWM.10418. Available at: <https://www.glowm.com/section-view/heading/helping-families-cope-with-perinatal-loss/item/417#.YyLQ8nZBy3A>
  11. HUMAN M, GREEN S, GROENEWALD C, GOLDSTEIN RD, KINNEY HC, ODENDAAL HJ. Psychosocial implications of stillbirth for the mother and her family: A crisis-support approach. *Social Work (Stellenbosch)* 2014, 50:392
  12. CACCIATORE J, FRØEN JF, KILLIAN M. Condemning self, condemning other: Blame and mental health in women suffering stillbirth. *J Ment Health Couns* 2013, 35:342–359
  13. FOREST CG, STANDISHE, BAUM JD. Support after perinatal death: A study of support and counselling after perinatal bereavement. *Br Med J (Clin Res Ed)* 1982, 285:1475–1479
  14. HUTTI MH, ARMSTRONG DS, MYERS JA, HALL LA. Grief intensity, psychological well-being, and the intimate partner relationship in the subsequent pregnancy after a perinatal loss. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs* 2015, 44:42–50
  15. RICHES G, DAWSON P. Lost children, living memories: The role of photographs in processes of grief and adjustment among bereaved parent. *Death Stud* 1998, 22:121–140

Corresponding author:

M. Papalampropoulou, Department of Early Childhood Education, School of Social Sciences and Humanities, University of Western Macedonia, 531 00 Florina, Greece
e-mail: m.papalampr@gmail.com